Valtakunnanvoudin kanslia 29.9.2025 UOL/2162/2025

Eduskunnan lakivaliokunnalle

HE 99/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2026

Asiantuntijalausunto

Hallituksen esityksestä vuoden 2026 talousarvioksi todetaan pyydettynä lausuntona ulosottotoimen osalta kunnioittaen seuraavaa.

Ulosottotoimen tilannekuva pääpiirteissään

Ulosoton työmäärät ovat kasvaneet usean vuoden ajan. Ulosotossa vuoden aikana hoidettavien velallisten kokonaismäärän ennustetaan nousevan yli 600 000 henkilön/oikeushenkilön. Ulosottolaitoksen keskeinen toiminta on tehokasta ja perimistuloksen ennustetaan nousevan kuluvana vuonna ennätykselliselle noin 1,4 miljardin euron tasolle.

Venäjän vastaiset pakotteet ovat usean vuoden ajan työllistäneet Ulosottolaitosta. Muista tehtävistä on siirretty henkilöstöä pakotteiden hoitoon.

Ulosottomenettelyä koskien hälyttävin tilanne on kiinteistöjen ja huoneistojen realisoinneissa. Realisointipyyntöjen ja ulosmittausten määrä ylittää merkittävästi Ulosottolaitoksen tämänhetkisen kyvyn hoitaa realisointeja. Tällä hetkellä ulosmitattuna on yli 12 000 asunto-osaketta tai kiinteistöä, jotka tulisi realisoida. Toteutuneiden myyntien keskihinnalla arvioituna tämän omaisuusmäärän arvo ylittää 0,4 miljardin euron määrän. Tämä omaisuuserä olisi käytettävä avoinna olevien velkojen maksuun. Myynnin viivästyminen lisää myyntikohteiden kuluja,

aiheuttaa riskin vahingonkorvausvaatimuksiin valtiolle ja osassa tapauksia on omiaan myös alentamaan myynnistä myöhemmin saatavaa myyntihintaa.

Ulosottolaitos on hoitanut pitkällä aikavälillä talouttaan vastuullisesti ja organisaatiota on kehitetty tuottavuuden parantamiseksi. Ulosotossa on toteutettu suunnitelmallisesti tietojärjestelmähankkeita, jotka ovat parantaneet toiminnan taloudellisuutta.

Ulosottolaitoksella oli vuoden 2025 alussa siirtyviä määrärahoja noin 16 miljoonaa euroa. Vuonna 2025 pakotteiden täytäntöönpanoon tarvittavat määrärahat on otettu aikaisempien vuosien tavoin siirtyvistä määrärahoista. Nykyisellä menotasolla Ulosottolaitoksen budjetti on alijäämäinen koko seuraavan kehyskauden ajan.

Esitys talousarvioksi

Esitykseen kirjatut yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet, toiminnalliset tulostavoitteet ja keskeisimmät toimenpiteet ovat oikeat ja hyväksyttävät. Hallitusohjelmakirjauksen mukaan oikeusjärjestelmän toimijoiden rahoitus varmistetaan. Ulosottotoimen osalta rahoitus on kuitenkin hyvin haasteellinen. Ulosottolaitoksen henkilömäärä on ollut jatkuvasti aleneva talouden pitämiseksi kohtuullisena. Jäljempänä kuvattu työmäärien erittäin suuri kasvu tulee aiheuttamaan merkittäviä ongelmia lakisääteisten tehtävien hoitamiselle.

Erityisesti realisointien ruuhkautuminen aiheuttaa akuutin tarpeen saada lisäresursseja, jotta realisointien viivästyminen ei aiheuta taloudellista vahinkoja kansalaisille ja ulosoton hakijoille. Arvioitu kertaluonteinen lisäresurssien tarve olisi 2,4 miljoonaa euroa.

Kiinteistöjen ja huoneistojen realisointien vaikutus Ulosottolaitoksen työmääriin

Suomessa asuntokauppojen määrä on historiallisen alhaisella tasolla. Talouden kokonaistilanne on lisännyt ulosottomyyntiin tulevien kohteiden määriä. Ulosottolaitos on kyennyt kasvattamaan realisointeja mutta silti myyntiä odottavien kiinteistöjen ja huoneistojen määrä on kasvussa. Myyntien etenemistä vaikeuttaa edellä kuvattu markkinoiden alavireisyys. Ulosottomenettelyyn päätyvät usein kohteet, joita ei ole ollut mahdollista myydä vapaaehtoisilla kaupoilla. Kohteet ovat alueilla, joissa kohteiden hinnat ovat painuneet erittäin alhaiselle tasolle, jolloin viranomaismyynnit usein vaativat useita myyntiyrityksiä tai kohteita ei lopulta pitkänkään myyntiajan jälkeen saada hyväksyttävällä hinnalla realisoitua. Kiinteistöjen ja huoneistojen realisointi tarkoittaa puuttumista kansalaisten perusoikeuksiin ja siihen tarvitaan huomattavan paljon asiantuntijatyötä, jota ei voi automatisoida. Kasvavista realisointimääristä selviytyminen asianosaisten oikeuksien kannalta kohtuullisessa ajassa on vakavasti uhattuna.

Myyntiä odottavia asunto-/liikehuoneisto-osakkeita ja kiinteistöjä on tällä hetkellä jo yli 12 000 kohdetta. Toteutuneissa myynneissä keskihinta on ollut 39 000 euroa. Tällä tavoin arvioituna myyntiä odottavien kohteiden yhteenlaskettu arvo voi nousta yli 0,4 miljardin euron. Kertyvät varat tilitetään velkojille, joista yhteiskunnan saatavien osuus on yli kolmannes. Myyntien viivästymisen seurauksena kohteiden lisääntyneet ylläpidon kulut ja myyntikohteiden mahdollinen arvon aleneminen heikentävät velallisena olevien kansalaisten ja velkojina toimivien tahojen asemaa.

Häädöt ovat lisääntyneet

Vireille tulleiden häätöjen määrä on kasvanut. Vuonna 2024 vireille tuli 5139 häätöä kun vielä vuonna 2021 määrä oli 3706 häätöä. Ennuste on, että häätöjen määrä jää korkealle tasolle vuonna 2025 mutta niiden määrä ei enää lisäänny. Häätöihin liittyvän työn vaativuutta lisää häädettävien moniongelmaisuus. Ulosottomiehet käyttävät enemmän

aikaa selviteltäessä sosiaali- ja asuntoviranomaisten kanssa avun tarpeessa olevan häädettävän tilannetta. Väkivallan uhka ja häiriökäyttäytyminen on myös lisääntynyt, jolloin poliisia tarvitaan yhä useammin turvaamaan häätötoimitusta. Häätöjä pyritään ennalta ehkäisemään moniviranomaisyhteistyöllä, jossa Ulosottolaitos on aktiivisesti mukana.

Venäjä – Ukraina -tilanteen vaikutus Ulosottolaitoksen työmääriin

Venäjän vastaiset pakotteet työllistävät Ulosottolaitosta huomattavasti. EU:n arvion mukaan pakotteet jatkuvat vielä vuosia ja aiheuttavat lisääntyvää työtä jäsenmaissa. Pakotetoimintaan ei kohdennettu lisärahoitusta vuosille 2024–2026, joten pakotetoiminnan kustannukset katetaan ns. normaalin toiminnan rahoituksesta. Vuodelle 2025 pakotetoiminnan rahoitustarpeeksi on arvioitu n. 1,5 miljoonaa euroa. Erityistäytäntöönpanon yksikön 58 henkilötyövuodesta noin on 12–14 pakotteisiin liittyvässä tutkinnassa.

Ulosottolaitoksen erityistäytäntöönpanoyksikön toiminnalla on merkittävä rooli harmaan talouden torjunnassa ja rikosvastuun toteuttamisessa, kuten muun muassa rikoshyödyn takaisin ottamisessa. Venäjä vastaisten pakotetehtävien myötä erityistäytäntöönpanon resursseista neljännes on poissa normaalista toimintayksikön työstä. Tämä on vaikuttanut selvästi heikentänyt erityistäytäntöönpanon yksikön mahdollisuuksia tehdä niitä perustehtäviä, joita sen työhön kuuluu.

Ulosottolaitoksen merkitys yhteiskunnalle ja julkishallinnon rahoitukselle

Ilman toimivaa ulosottomenettelyä lainkäytön ketju ei toimi. Ulosottolaitoksen perintätuloksesta kertyy yhteiskunnalle vuosittain veroina, muina julkisoikeudellisina asioina ja sakkoina noin 350–400 miljoonaa euroa, joka vastaa noin 36 % perimistuloksesta.

Ulosottolaitos kerää toiminnastaan lailla säädettyjä ulosottomaksuja, jotka tilitetään kokonaisuudessaan valtiolle. Maksullisen toiminnan tuotot vuonna 2024 olivat 90,6 miljoonaa euroa. Tämä vastaa lähes 80 % Ulosottolaitoksen kaikista toimintamenoista.

Mittavista menosopeutuksista huolimatta toiminnan rahoitus on kehyskaudella vuosittain alijäämäinen. Samaan aikaan ulosottomenettelyssä työmäärä on lisääntynyt merkittävästi korona-ajan jälkeen.

Säästö henkilöstöstä merkitsisi heikkenevää oikeusturvaa sekä laadun ja tuloksen laskua ulosottomenettelyssä. Valtiolle se voisi merkitä myös fiskaalista tappiota, sillä prosenttiyksikönkin lasku ulosoton tuloksessa pudottaa julkiselle sektorille tilitettävää määrää arviolta noin 5 miljoonalla eurolla.

Veikko Minkkinen
valtakunnanvouti